

რელიგიათმცოდნეობა

**ტექნოლოგია და რწმენა:
მართლმადიდებლობის გზები ციფრულ სივრცეში**

ნიკოლოზ ჩიხლაძე

nikoloz.chikhladze@atsu.edu.ge

ევროპის ცენტრალური უნივერსიტეტი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქუთაისი, საქართველო

DOI: <https://doi.org/10.52340/atsu.2025.1.25.13>

ინტერნეტი, როგორც ელექტრონული არხებით ინფორმაციის გადაცემის ერთ-ერთი სახეობა, უკვე დიდი ხანია საზოგადოების განუყოფელ ნაწილად იქცა. შესაბამისად, იგი საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედების ეფექტური ინსტრუმენტიცაა. საკითხის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ მართლმადიდებლური ეკლესიები (საქართველო, რუსეთი, უკრაინა, სერბეთი) აქტიურად იყენებენ ინფორმაციის გადაცემის და გავრცელების ელექტრონულ მეთოდებს. ინტერნეტის ქმნის შესაძლებლობას მართლმადიდებლური ეკლესიები მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში მყოფ მორწმუნეებს დაუკავშირდნენ და მუდმივი კონტაქტი იქონიონ მათთან. ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით მათ შეუძლიათ გააძლიერონ საერთაშორისო სოლიდარობა და გაავრცელონ მართლმადიდებლური მოძღვრება. ციფრულ სივრცეში შესაძლებელია რელიგიური თემების გავრცობა, დიალოგი მორწმუნეებსა და მოძღვრებს შორის. ამ თვალსაზრისით, ინტერნეტის ნაწილს შეადგენს და პოპულარობას იძენს მისი ერთ-ერთი სეგმენტი - „მართლმადიდებლური ინტერნეტი“, რომელსაც მართლმადიდებლური ეკლესიები კარგად იყენებენ თავიანთ მოღვაწეობაში როგორც ღვთის სიტყვის, მართლმადიდებლური იდეების და ფასეულობების გავრცელების ქმედით, თანამედროვე საშუალებას. მისი გამოყენება ეფექტურია ლექსიკისა და ტერმინოლოგიის ყოველდღიურ ცხოვრებაში დასამკვიდრებლად. ტექნოლოგია და რწმენა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მართლმადიდებლობისათვის, რამდენადაც სახეზე გვაქვს რწმენის, ტრადიციისა და ინოვაციის შეთავსების გამოწვევა. თუმცა, ციფრულ ეპოქის განვითარება და ინფორმაციის სწრაფი გავრცელება, ერთი მხრივ, არის შესაძლებლობა, ხოლო მეორე მხრივ, იქმნება დეზინფორმაციის ასევე სწრაფად გავრცელების პრობლემა, ანუ დეზინფორმაციის რისკის ზრდა. ჩვენ მიერ კონკრეტული მიმართულებით ჩატარებულმა კვლევამაც დაადასტურა, რომ მაღალ შესაძლებლობებთან და თავისუფლების მაღალ ხარისხთან ერთად, ინტერნეტი მაღალ რისკებსაც შეიცავს და გარკვეულ საკითხებთან მიმართებით დიდ სიფრთხილესაც მოითხოვს.

საკვანძო სიტყვები: მართლმადიდებლობა, ინტერნეტი, ეკლესია, სწავლება, საიტი.

შესავალი. საბჭოთა კავშირის რღვევის შემდეგ, საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკური პროცესების ტრანსფორმაციამ მნიშვნელოვანი მოთხოვნა წარმოშვა რელიგიური თემატიკის, მათ შორის მართლმადიდებლურ ლიტერატურასა და ინფორმაციაზე. მართალია სახელმწიფო და ეკლესია ფორმალურად აღიარებდნენ ერთმანეთის საქმეებში ჩაურევლობას, მაგრამ საბჭოთა რეჟიმის დამოკიდებულებას რელიგიასა და ეკლესიასთან ყოველთვის ახასიათებდა წინააღმდეგობრიობა, ცვალებადობა, ტენდენციურობა და ცალმხრივობა, „ხელმძღვანელი პარტიული მუშაკების“ ნება-სურვილების აღსრულება.

ასეთი მძიმე მემკვიდრეობის პირობებში მართლმადიდებლური ეკლესიის ამოცანები იყო საზოგადოების მხრიდან „ინფორმაციული შიმშილის“ დაკმაყოფილება, სულიერებაზე ზრუნვა, ეკლესიამონასტრების აღდგენა, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით სარგებლობა, მათი გამოყენება საზოგადოების სასიკეთოდ და ა.შ. ამდენად, „სამკალი ფრიად იყო, ხოლო მუშაკნი მცირედ“ (მთ. 9:37).

დღეისათვის საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებლური ეკლესიას აქვს საკუთარი ბეჭდური გამოცემები (ჟურნალ-გაზეთები), წვდომა სატელევიზიო აუდიტორიასთან (საპატრიარქოს ტელევიზია „ერთსულოვნება“, ტელეგადაცემები სხვადასხვა ეპარქიებში), თუმცა ინტერნეტი ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური და წარმატებით გამოყენებული საშუალებაა (საქართველოს საპატრიარქო, <https://patriarchate.ge>).

აღნიშნული, ქართულენოვან სამეცნიერო სივრცეში ნაშრომების რაოდენობრივ სიმწირესთან ერთად, განაპირობებს საკვლევი თემის აქტუალობას. ნაშრომში განხილული საკითხების შინაარსის და სიღრმის გათვალისწინებით, მისი დამუშავებისას გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის მეთოდები.

მართლმადიდებლობა ონლაინ: შესაძლებლობები და საფრთხეები. კიბერკულტურა მუდმივ განვითარებას და სრულყოფას განიცდის. მართლმადიდებლური ღვთისმეტყველება მძლავრი პიროვნულ-ინდივიდუალური მუხტის მატარებელია. იგი ადამიანურ ურთიერთობებს განიხილავს, როგორც პიროვნულს, რომელსაც აქვს ღრმა სულიერი განვითარება. ამიტომ, ინტერნეტი შეიძლება მივიჩნიოთ, როგორც პიროვნული ურთიერთობების ყველაზე მასშტაბური ადგილი, მეთოდი და გამაძლიერებელი საშუალება.

5. ჩიხლაძე

მართლმადიდებლური მოძღვრების და მასთან ერთად ღვთის სიტყვის გავრცობა-გამრავლება რწმენის უმთავრესი საკითხია, რაც უშუალოდ უკავშირდება სულიერი სიმდიდრის გამრავლებას (ჩიხლაძე 2013, 149). ეს პროცესი, კაცობრიობის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური განვითარების კვალდაკვალ, სხვადასხვა მეთოდებით და საშუალებებით ხდება შესაძლებელი. ამ თვალსაზრისით, დღისათვის ციფრული ტექნოლოგიები უმთავრესია. თუმცა, გაზომვადი სიდიდეებით გამოხატულ გავრცელების სისწრაფის ზრდა დამაზიანებელი და ფუჭი ინფორმაციის გავრცელების არანაკლები საფრთხეებსაც შეიცავს.

ინტერნეტს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლია ეკლესიის ერთიანი საინფორმაციო სივრცის შექმნაში. ინფორმაციის მედიაციურ არხებს შორის იგი განსაკუთრებულია იმიტაც, რომ ღვთის სიტყვის განვრცობისას ან საჭირო ინფორმაციის მიწოდებისას სხვა არხების გამოყენების შემთხვევაში დამატებითი ინფორმაციის მიწოდების საჭიროება წარმოიშობა (მხედველობაში გვაქვს მართლმადიდებლური იდეები, ფასეულობები, ლექსიკა, ტერმინოლოგია და ა.შ.) „აზრობრივი დანაკარგების“ თავიდან ასაცილებლად.

ინტერნეტი უფრო მოქნილი სისტემაა სხვა მედიასაშუალებებთან შედარებით, რამდენადაც შესაძლებლობას იძლევა მაქსიმალურად წარმოდგეს საკითხის არსი, გაიშალოს თემები, სიზუსტე მიეწოდოს ცნობები მომხმარებელს და სხვადასხვა ასპექტით წარმოჩინდეს ეკლესიის პრობლემატიკა (Зимова 2011, 171).

„მართლმადიდებლური ინტერნეტის“ ფორმირების პრობლემისადმი ძლიერ გამოხმაურებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ციფრული მედიისა და მართლმადიდებლური მოძღვრების ტრადიციული საერთაშორისო კონფერენციები, რომელიც საბერძნეთში ტარდება მსოფლიო პატრიარქი ბართოლომეოსის ლოცვა კურთხევით. ამ ფორუმის მთავარი ორგანიზატორია კულტურული და სულიერი ტრადიციების შენახვისა და გადაცემის შემსწავლელი ინსტიტუტი „მაქსიმე ბერძენი“ (The „Saint Maximos the Greek“ Institute for the Research, Preservation and Promotion of Spiritual and Cultural Traditions) ინტერნეტ პორტალებთან «Пemptусия» (www.pemptousia.ru), ამერიკის Orthodox Christian Network (www.myocn.net) და რუსეთის Bogoslov (www.bogoslov.ru).

კონფერენციაზე სისტემატურად განიხილება გაწეული საქმიანობა ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით, ძირითადი გამოწვევები ამ მიმართულებით, აგრეთვე ქრისტიანული სიტყვის განვითარების პერსპექტივები კიბერსივრცეში (Conference on Digital Media 2015).

ფრიად საიტერესოა ამ თემატიკის პირველივე ფორუმზე მართლმადიდებლური სწავლების ერთ-ერთი ავტორიტეტის,

არქიმანდრიტ ეფრემ კატუნაკელის მოხსენება. იგი მიიჩნევს, რომ „უფლის სიტყვა ინტერნეტ-ქსელში დღეს ძლიერად და მძლავრად უნდა არსებობდეს. ინტერნეტის გამოყენება მარტივია, რის გამოც უფლის სიტყვა შეიძლება ყველგან, მთელ დედამიწაზე გავრცელდეს. უფლის სიტყვა არ არის ადამიანური საუბარი, ის ატარებს საღმრთო ენერგიას, რომელსაც ძალუმს ადამიანის სულიერად აღორძინება, ჭეშმარიტად შეუძლია თანაგრძნობის გამოხატვა და ყოვლილზე ეს ინტერნეტის საშუალებით ხორციელდება... ინტერნეტს არ ძალუმს ციცხალი ურთიერთობის შეცვლა. ინტერნეტის საშუალებაა, ინსტრუმენტი, რომელიც გვცხმარება და შეუძლია სარგებლის მოტანა, მაგრამ თუ მორწმუნეს უნდა ნამდვილი სულიერი ცხოვრება, აუცილებელია პირადი კონტაქტი სულიერ მოძღვართან, კომუნიკაცია სულიერ ძმებთან... არის სიტუაციები, როდესაც ინტერნეტი გვხდის მასზე დამოკიდებულად, წარმოქმნის იზოლაციას, განცალკევებას და ხდება ადამიანის პიროვნებისთვის დამღუპველი (არქიმანდრიტი ეფრემ 2016, 40).

ავტორიტეტული საერთაშორისო კომპანია DataReportal-ის მიხედვით, რომელიც ყოველწლიურად აფასებს მსოფლიოს ქვეყნების ინტერნეტ-მასშტაბებს, 2024 წლის დასაწყისში საქართველოში ინტერნეტის 2,93 მილიონი მომხმარებელი იყო, ხოლო ინტერნეტის შეღწევადობა 78,7%-ს შეადგენდა. ამასთან, 2024 წლის დასაწყისში საქართველოში სულ 6,10 მილიონი ფიზიკური მობილური კავშირი იყო აქტიური, რაც მთლიანი მოსახლეობის 164%-ს უტოლდება. ამ პერიოდისთვის საქართველოში **სოციალური მედიის 2.85 მლნ მომხმარებელი იყო, რაც მთლიანი მოსახლეობის 76,6%-ს უტოლდება** (DataReportal, 2024). აღნიშნული კიდეც ერთხელ ადასტურებს „სამკალზე“ მაღალი წვდომის შესაძლებლობას.

ინტერნეტის მართლმადიდებლური სეგმენტი საქართველოში. ინტერნეტის მართლმადიდებლური სეგმენტი საქართველოში საკმაოდ დინამიურად და არაწრფივად ვითარდება. ჩატარებული ანალიზის მიხედვით შემდეგი ტენდენცია გამოიკვეთა: ქართული საიტების ნუსხაში (19586 ვებგვერდი) ყველაზე რეიტინგული მართლმადიდებლური საიტი აღმოჩნდა <https://www.orthodoxy.ge/>, რომელიც მხოლოდ მე-60 ადგილზეა საერთო რეიტინგში (დღეში საშუალოდ 9841 ნახვა, რაც 149-ჯერ ჩამორჩება საუკეთესოს).

5. ჩიხლაძე

ცხრილი 1. მართლმადიდებლური საიტები

	საიტის დასახელება	საიტის აღწერა	ნახვის რაოდენობა დღეში საშუალოდ
1	https://www.orthodoxy.ge/	მართლმადიდებელი სარწმუნოება და ყველაფერი მის შესახებ	9841
2	https://www.ambioni.ge/	საზოგადოებრივ- რელიგიური ინტერნეტ- ჟურნალი	1277
3	http://church.ge/	მართლმადიდებლური ფორუმი	606
4	https://patriarchate.ge/	საქართველოს საპატრიარქოს ოფიციალური ვებ- გვერდი	534
5	https://martlmadidebloba.ge/	მართლმადიდებლური ბიბლიოთეკა, ტაძრები, ხატები, ფრესკები	312
6	https://holybible.ge/	მეგაპორტალი რელიგია. ბიბლია უცხო ენაზე უნიკალური სამიუზო სისტემებით და პარალელური კითხვის რეჟიმით	303
7	https://monkgabriel.ge/	St. Gabriel, Confessor and Fool for Christ (1929- 1995) The Wonderworker Georgian Orthodox Monk (მრავალენოვანი ვებ-გვერდი)	267
8	https://sibrdzne.ge/	წმიდა მამათა და მოძღვართა: დარიგებები, კითხვა- პასუხი, პატერიკები, ქადაგებები	230
9	https://www.apocalypse.ge/	მართლმადიდებლური ესქატოლოგია, სწავლა-მოძღვრებანი, განმარტებანი	213
10	http://library.church.ge/	დიდი საეკლესიო ბიბლიოთეკა	146

წყარო: შედგენილია <https://top.ge/category/30/რელიგია> მიხედვით (28.08.2024 მდგომარეობით).

სულ რელიგიური თემის 156 საიტი გამოიკვეთა, რომელშიც აბსოლუტური უმრავლესობა მართლმადიდებლური საიტებია (იხ. ცხრ.

1). აქ ბუნებრივია, ლიდერია <https://www.orthodoxy.ge/>. საპატრიარქოს ოფიციალური ვებ გვერდი რელიგიურ საიტებს შორის მონახულების მიხედვით მეოთხეა (დღეში საშუალოდ 534 ნახვა).

საკითხის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ თანამედროვე პირობებში მართლმადიდებლური ეკლესიის სასულიერო პირები ღვთის სიტყვის გავრცელებისათვის სხვადასხვა საშუალებებს იყენებენ. მათ შორის ყველაზე გავრცელებულია:

- ონლაინ რეჟიმში სულიერი საუბრები მიზნობრივ აუდიტორიასთან (target group);
- საკუთარ Facebook პროფილებზე ვიდეოფაილების და ტექსტების გამოქვეყნება;
- საიტების, ფორუმების, ბლოგების შექმნა;
- ნდობის კავშირების შექმნა;
- SMS გზავნილები.

ციფრული ტექნოლოგიების თვალსაზრისით საინტერესო მოსაზრებას გვთავაზობს ცაგერისა და ლენტეხის მიტროპოლიტი სტეფანე. იგი ერთ-ერთ ინტერვიუში აღნიშნავს: „კომპიუტერის გარეშე საზოგადოებრივი ცხოვრება შეუძლებელია. როგორც ჩანს ეს ღვთისაგან დაშვებულია. ტექნიკა არ არის ცოდვის მიზეზი, არამედ ჩვენი დაცემული ცხოვრება, როცა თითოის განძრევაც კი გვეზარება ჩვენში შემოჭრილი ცოდვების საწინააღმდეგოდ. ტექნიკის დიდი ნაწილი ჩავარდა უკეთურთა ხელში და ცოდვის ნიაღვარი მოედინება თითოეულ ადამიანზე, მაგრამ უფალმა მოგვანიჭა თავისუფალი ნება და უფალიჩვენ გვერდითაა“ (მიტროპოლიტი სტეფანე 2016, 33).

აუდიტორიის მიზნობრიობის მიხედვით მართლმადიდებლური ინტერნეტ-საიტები შეიძლება დავყოთ რამდენიმე ჯგუფად:

საიტები, რომლებიც ოფიციალურ ადმინისტრაციულ ერთეულებს განეკუთვნებიან (საპატრიარქო, ეპარქია, ტაძარი/მონასტერი). თითოეული მათგანი აშუქებს საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებლური ეკლესიის მოღვაწეობის შესაბამის მხარეს (მაგ., <https://patriarchate.ge>, <https://www.kutais-gaenati.ge/> და სხვა);

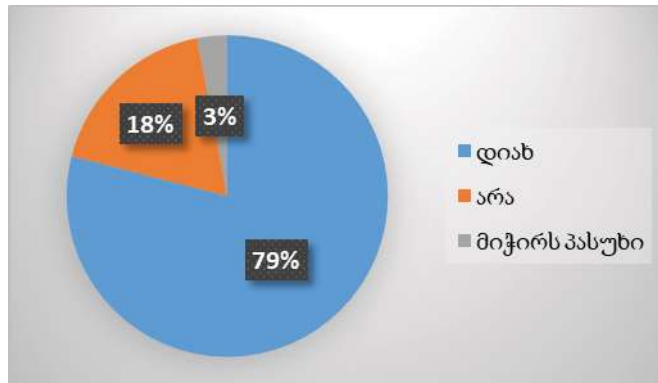
საიტები, რომლებიც შექმნილია კულტურულ-საგანმანათლებლო ან მისიონერული მიზნებისათვის. ისინი ჟანრობრივად მრავალფეროვანია და გათვლილია არასასულიერო პირებზე (<https://www.orthodoxy.ge/>, <https://sibrdzne.ge/>, <https://www.ambioni.ge/> და სხვა);

პერსონალური საიტები, ბლოგები, მართლმადიდებლური ინტერნეტ-ფორუმები და ბლოგები. ბოლო წლებში შეიმჩნევა ამ ჯგუფის შესამჩნევი ზრდა (<http://church.ge/>, <http://motsikuli.com/>, <https://madliereba.ge/> და სხვ.).

5. ჩიხლაძე

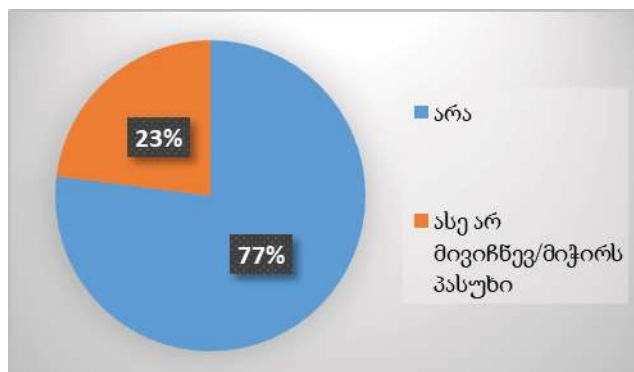
გამოკითხვის შედეგები. თანამედროვე პირობებში „მართლადიდებლური ინტერნეტის“ ძირითად გამოწვევებთან დაკავშირებით ჩავატარეთ სასულიერო პირთა გამოკითხვა (ჩაღრმავებული ინტერვიუება), რომელშიც მონაწილეობდა 38 სასულიერო პირი, სამღვდლო (სამსახურო) ხარისხით მღვდელი, დიაკვანი, ბერი.

გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა (79%) ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ მართლადიდებლური სიტყვა ინტერნეტში სხვა სფეროებთან შედარებით (პოლიტიკა, კულტურა, ბიზნესი) მოკრძალებულად არის წარმოდგენილი და 18% მიიჩნევს საწინააღმდეგოს (იხ.ნახ.1).

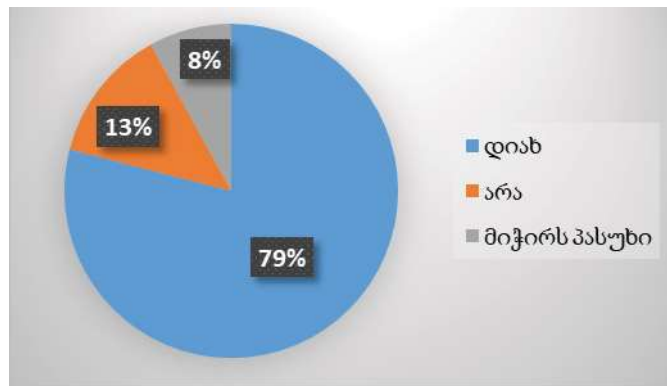
ნახაზი 1. ეთანხმებით თუ არა მოსაზრებას, რომ მართლადიდებლური სიტყვა ინტერნეტში სხვა სფეროებთან შედარებით (პოლიტიკა, კულტურა, ბიზნესი) მოკრძალებულად არის წარმოდგენილი?

მოდერნების დიდ ნაწილს (77%) არასაკმარისად მიაჩნიათ ინტერნეტში მართლადიდებლური თემატიკით წარმოდგენილი ციფრული ბიბლიოთეკები. 23%-ს ასე არ მიაჩნია, ან გაუჭირდა პასუხი.

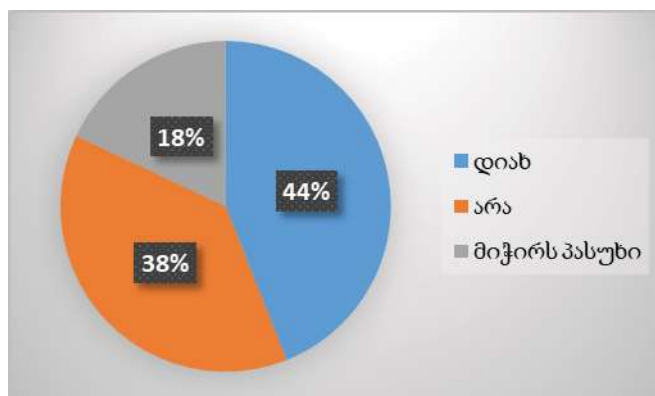
ნახაზი 2. თქვენი აზრით, არის თუ არა საკმარისი ინტერნეტში მართლადიდებლური თემატიკით წარმოდგენილი ციფრული ბიბლიოთეკები?

კიბერუსაფრთხოების და დეზინფორმაციის გავრცელების მაღალი რისკებიდან გამომდინარე, სასულიერო პირთა დიდი ნაწილი (79%) მიიჩნევს, რომ მართლმადიდებლურ საიტებზე საპატრიარქოს ცენზურა უნდა არსებობდეს და თითქმის მეხუთედნი (21%) არ მიიჩნევს ასე ან გაუჭირდათ პასუხი.

ნახაზი 3. უნდა არსებობდეს თუ არა მართლმადიდებლურ საიტებზე საპატრიარქოს ცენზურა და კონტროლი?

პასუხების დიფერენცირება ყველაზე მეტად დაფიქსირდა შეკითხვაში, რომელიც ეხება კარგი და სულიერი მიზნებისთვისაც კი ინტერნეტის გამოყენებისას ადამიანის მასზე დამოკიდებულების გაზრდას, იზოლაციის წარმოქმნას, რაც შეიძლება დამღუპველიც კი გახდეს. ამ კითხვაზე 44%-ს აქვს დადებითი პასუხი, ხოლო 38%-ს - უარყოფითი. 18%-ს გაუჭირდა ამ კითხვაზე პასუხი.

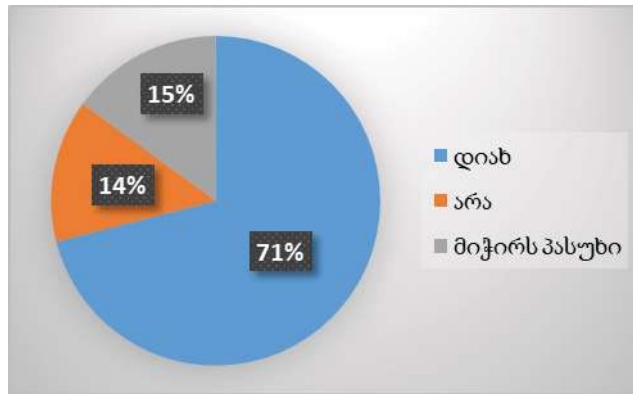
ნახაზი 4. შეიძლება თუ არა ინტერნეტის გამოყენებამ კარგი და სულიერი მიზნებისთვისაც კი ადამიანი მასზე დამოკიდებული გახადოს, წარმოქმნას იზოლაცია და გახდეს იგი ადამიანისთვის დამღუპველი?

ნ. ჩიხლაძე

რამდენიმე მოძღვარმა ამ კითხვაზე პასუხისას ასევე დააფიქსირა შემდეგი მოსაზრება:

- „ინტერნეტს სიტყვის გავრცელების აქამდე უპრეცედენტო ფუნქცია აქვს და სიტყვით მანიპულირების მასშტაბი ძალიან დიდია. ამას ზიანიც დიდი მოაქვს და დადებითი გავლენაც“;
- „სულიერი მიზნებისთვის - დიახ, მაგრამ თუ დამოკიდებულს და იზოლირებულს გახდის, მაშინ არა“;
- „ინდივიდუალურია“.

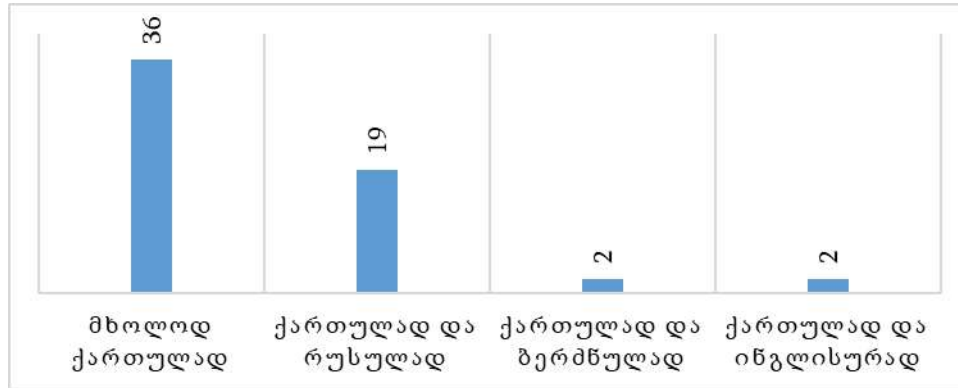
გამოკითხულთა დიდი ნაწილისთვის (71%) ინტერნეტით გადაცემულ უფლის სიტყვას შეიძლება გააჩნდეს მაკურნებელი ფუნქცია, რასაც ასე არ თვლის გამოკითხულთა 14%. ამ კითხვაზე პასუხი მოძღვართა 15%-ს გაუჭირდა.

ნახაზი 5. შეიძლება თუ არა ინტერნეტით გადაცემულ უფლის სიტყვას გააჩნდეს მაკურნებელი ფუნქცია?

ქართული საიტებიდან ყველაზე ხშირად გამოყენებადია: www.orthodoxy.ge, www.orthodox.ge, <https://martlmadidebloba.ge/>, www.sibrdzne.ge, <https://patriarchate.ge/>, ხოლო უცხოურიდან - <https://azbyka.ru/>.

სასულიერო პირთა უმრავლესობა ინტერნეტისივრცეში მართლმადიდებლურ სიტყვას ეცნობა ქართულად (36 პასუხი) და რუსულად (19 პასუხი). მხოლოდ 2-2 პასუხი დაფიქსირდა ბერძნულად და ინგლისურად გაცნობის შესაძლებლობის შესახებ.

ნახაზი 6. ძირითადად რომელ ენაზე ეცნობით ინტერნეტსივრცეში მართლმადიდებლურ სიტყვას?

დასკვნა. 1. ჩვენს ეპოქაში, ინფორმაციისა და კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების დომინირების პირობებში მიზანშეწონილია უფლის სწავლება, უფლის სიტყვა მიეწოდოს იმ „ენაზე“, იმ საშუალებებით, რასაც თანამედროვე ადამიანი იყენებს;

2. ახალი ინფორმაციული ტექნოლოგიების გათვალისწინებით, საჭიროა არა იგნორირება, არამედ მათი შესაძლებლობების მაქსიმალური გამოყენება ღვთის სიტყვის და ჭეშმარიტი ქრისტიანული სულიერების გასავრცელებლად.

3. მისასალმებელია, რომ საბერძნეთში რეგულარულად იმართება კონფერენციები ამ საკითხებზე, სადაც განიხილება ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით ღვთის სიტყვის, მართლმადიდებლური ღირებულებების გავრცელების შესაძლებლობები და გამოწვევები კიბერსივრცეში.

4. ინტერნეტის მართლმადიდებლური სეგმენტი საქართველოში საკმაოდ დინამიურად და არაწრფივად ვითარდება. ქართულ საიტების ნუსხაში (19586 ვებგვერდი) ყველაზე რეიტინგული მართლმადიდებლური საიტი აღმოჩნდა <https://www.orthodoxy.ge/>, რომელიც მხოლოდ მე-60 ადგილზეა საერთო რეიტინგში;

5. საკითხის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ თანამედროვე პირობებში მართლმადიდებლური ეკლესიის სასულიერო პირები ღვთის სიტყვის გავრცელებისათვის სხვადასხვა საშუალებებს იყენებენ (ონლაინ რეჟიმში სულიერი საუბრები, საკუთარ Facebook პროფილებზე ვიდეოფაილების და ტექსტების გამოქვეყნება, საიტების, ფორუმების, ბლოგების შექმნა და სხვ.);

5. ჩიხლაძე

6. ჩატარებულმა კვლევამ გვიჩვენა, რომ ქართველ სასულიერო პირთა აბსოლუტური უმრავლესობა ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ მართლმადიდებლური სიტყვა ინტერნეტში სხვა სფეროებთან შედარებით (პოლიტიკა, კულტურა, ბიზნესი) მოკრძალებულად არის წარმოდგენილი და არასაკმარისად მიაჩნიათ ინტერნეტში მართლმადიდებლური თემატიკით წარმოდგენილი ციფრული ბიბლიოთეკები.

7. ქართველ მოძღვართა დიდი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ინტერნეტით გადაცემულ უფლის სიტყვას შეიძლება გააჩნდეს მაკურნებელი ფუნქცია. ამასთან, მართლმადიდებლურ საიტებზე საპატრიარქოს ცენზურა და კონტროლი უნდა არსებობდეს.

ლიტერატურა

- არქიმანდრიტი ეფრემი (კატუნაკელი). 2016. „უფლის სიტყვა ინტერნეტ-ქსელში დღეს ძლიერად და მძლავრად უნდა არსებობდეს“. მართლმადიდებლური ჟურნალი კარიბჭე, N2, 2016.
- ინტერნეტის მოხმარება საქართველოში 2024 წლის დასაწყისში. DataReportal-ის ანგარიში (23.02.2024). გადამოწმებულია 19.01.2025. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-georgia>
- მიტროპოლიტი სტეფანე. 2016. „კომპიუტერის გარეშე საზოგადოებრივი ცხოვრება თანამედროვე სამყაროში შეუძლებელია“ (ინტერვიუ). მართლმადიდებლური ჟურნალი კარიბჭე, N12, 2016;
- მართლმადიდებლური საიტი. გადამოწმებულია 19.01.2025. <https://www.orthodoxy.ge/>
- მართლმადიდებლური საიტი. გადამოწმებულია 19.01.2025. www.bogoslov.ru
- მართლმადიდებლური საიტი. გადამოწმებულია 19.01.2025. www.myocn.net
- მართლმადიდებლური საიტი. გადამოწმებულია 19.01.2025. www.pemptousia.ru
- მართლმადიდებლური საიტი . გადამოწმებულია 19.01.2025. www.pemptousia.ru
- საიტების რეიტინგი. გადამოწმებულია 19.01.2025. <https://top.ge/>
- სრულიად საქართველოს საპატრიარქო. გადამოწმებულია 19.01.2025. <https://patriarchate.ge/>
- ჩიხლაძე, ნიკოლოზ. 2013. მართლმადიდებლობის ეკონომიკური პარალელები (მონოგრაფია). ქუთაისი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON DIGITAL MEDIA AND ORTHODOX PASTORAL CARE DMOPC15 LIVING WATER Athens, 7-9 May 2015. გადამოწმებულია 19.01.2025. <http://www.dmopc15.com/>

Зимова, Наталья. 2011. Аудитория «Православного Интернета» в России. *Научные Ведомости БелГУ, Серия Гуманитарные науки*. №24 (119), 2011. Выпуск 12. გადამოწმებულია 19.01.2025. <https://cyberleninka.ru/article/n/auditoriya-pravoslavnogo-interneta-v-rossii>

Religious studies

Technology and Faith: Paths of Orthodoxy in the Digital Space

Nikoloz Chikhladze

nikoloz.chikhladze@atsu.edu.ge

Central University of Europe

Akaki Tsereteli State University

Kutaisi, Georgia

DOI: <https://doi.org/10.52340/atsu.2025.1.25.13>

The Internet, as a means of information transfer through electronic channels, has long been an integral part of society. Accordingly, it is also an effective tool for influencing public opinion. The study has shown that Orthodox churches (Georgia, Russia, Ukraine, and Serbia) actively use electronic methods of information transmission and dissemination. The Internet creates an opportunity for Orthodox churches to communicate with believers in different parts of the world and remain in continuous contact with them. Using digital technologies, they can strengthen international solidarity and spread the Orthodox teaching. In the digital space, it is possible to spread religious topics, and dialogue between believers and clergy. In this regard, one of its segments, the “Orthodox Internet”, is part of the Internet and is gaining popularity, which Orthodox churches use well in their work as an effective, modern means of spreading the Gospel, Orthodox ideas, and values. Its use is effective in establishing vocabulary and terminology in everyday life. Technology and faith are especially important for Orthodoxy, as we face the challenge of combining faith, tradition, and innovation. However, the development of the digital age and the rapid spread of information, on the one hand, are an opportunity, and on the other hand, they create the problem of the rapid spread of misinformation, that is, an increase in the risk of misinformation. Our studies in this specific field have also confirmed that, along with high opportunities and a high degree of freedom, the Internet also carries high risks and requires great caution about certain issues.

5. ჩიხლაძე

Keywords: *Orthodoxy; Internet; church; teaching; site.*

Introduction. After the Soviet Union collapsed, socio-economic transformations of society generated a significant demand for religious literature and information, including Orthodox Christian literature. Although the state and the church formally recognized non-interference in each other's affairs, the attitude of the Soviet regime to religion and the church has always been characterized by contradictoriness, variability, biases, and one-sidedness, fulfilling the will and desires of the "leading party officials".

Under conditions of such a burdensome legacy, satisfying the "information hunger" of society, the concern for spirituality, restoration of churches and monasteries, and use of media for the benefit of the public have become a focus of the Orthodox Church. Thus, "The harvest is plentiful, but the laborers are few" (Mt. 9:37).

Today, the Apostolic Autocephalous Orthodox Church of Georgia has its own printed editions (magazines and newspapers), access to a television audience (the Patriarchate's television channel "Ertsulovneba", television broadcasts in various dioceses), although the Internet is among the most actively and successfully used means (Patriarchate of Georgia).

This, along with the fact that just a few submitted papers were published in the Georgian-language scientific space, determines the relevance of the research topic. Considering the content and depth of the issues discussed in the article, we used qualitative research methods in its development.

Orthodoxy Online: Opportunities and Threats. Cyberculture is constantly evolving and improving. Orthodox theology carries a powerful personal-individual charge. It considers human relationships as personal, which has a deep spiritual development. Therefore, the Internet can be seen as the largest space, method, and strengthening means for personal relationships.

The spread and multiplication of Orthodox teachings and, with it, the Gospel is a key question of faith, which is directly related to spiritual wealth accumulation (Chikhladze 2013, 149). This process, in the wake of the technical and technological development of mankind, is made possible through various methods and means. In this regard, digital technologies are the most important today. However, the increase in the speed of dissemination, expressed in measurable quantities, also comes with a serious threat of dissemination of malicious and useless information.

The Internet could play an important role in creating a unified information space for the Church. Among the information mediation channels, it is also special in that when spreading the Gospel or providing necessary information,

when using other channels, the need to provide additional information arises (we mean Orthodox Christianity ideas, values, vocabulary, terminology, etc.) in order to avoid “meaning losses”.

The Internet is a more flexible system compared to other media, as it allows for maximum presentation of the essence of the issue, development of topics, accurate provision of information to the user, and presentation of church issues from different sides (Zimova 2011).

The traditional international conferences on digital media and Orthodox teachings, which are held in Greece under the blessing of His Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew, can be considered a powerful response to the problem of the formation of the “Orthodox Internet”. The main organizer of this forum is the “Saint Maximos the Greek” Institute for the Research, Preservation, and Promotion of Spiritual and Cultural Traditions, in collaboration with the Internet portals “Пемптусия” (www.pemptousia.ru), the American Orthodox Christian Network (www.myocn.net) and the Russian Bogoslov (www.bogoslov.ru).

The conference systematically discusses the work done using digital technologies, the main challenges in this direction, as well as the prospects for the development of the Christian word in cyberspace (International Conference, 2015).

The report by Archimandrite Ephrem Katunakeli, one of the authorities on Orthodox teachings, at the very first forum on this topic, is very interesting. He believes that “the word of the Lord must exist strongly and powerfully in the Internet today. The Internet is easy to use, which is why the word of the Lord can be found everywhere, all over the world. The word of the Lord is not human speech; it carries divine energy that can spiritually revive a person, can truly express compassion, and all this is done through the Internet... The Internet cannot replace intimate relationships. The Internet is a medium, a tool that helps us and can bring benefits, but if a believer wants a true spiritual life, personal contact with a spiritual teacher and communication with spiritual brothers is necessary... there are situations when the Internet makes us dependent on it, creates isolation, disconnection, and becomes destructive for the human personality (Archimandrite Ephraim 2016).

According to a report from the reputable international company DataReportal, which annually assesses the Internet capacities of countries around the world, at the beginning of 2024 there were 2.93 million Internet users in Georgia, and the Internet penetration rate was 78.7%. In addition, at the beginning of 2024, a total of 6.10 million cellular mobile connections were active in Georgia, which is equal to 164% of the total population. For this period, there were 2.85 million social media users in Georgia, which is equal to 76.6% of the total population

5. ჩიხლაძე

(datareportal, 2024). This once again confirms the high accessibility of the “reaper”.

The Orthodox Christian segment of the Internet in Georgia. The Orthodox Christian segment of the Internet in Georgia is evolving in a quite dynamic and non-linear way. According to the analysis, the following trend was identified: in the list of Georgian websites (19,586 websites), the highest-rated Orthodox website was <https://www.orthodoxy.ge/>, which is only the 60th place in the total rating (9,841 views per day on average, which is 149 times behind the best).

Table 1. Orthodox websites

	Site Name	Site Description	Average number of views per day
1	https://www.orthodoxy.ge/	Orthodox Faith and Everything About It	9841
2	https://www.ambioni.ge/	Social-Religious Internet Journal	1277
3	http://church.ge/	Orthodox Forum	606
4	https://patriarchate.ge/	Official Website of the Patriarchate of Georgia	534
5	https://martlmadidebloba.ge/	Orthodox Library, Temples, Icons, Frescoes	312
6	https://holybible.ge/	Megaportal Religion. Bible in a foreign language with unique search engines and parallel reading mode	303
7	https://monkgabriel.ge/	St. Gabriel, Confessor and Fool for Christ (1929-1995) The Wonderworker Georgian Orthodox Monk (multilingual website)	267
8	https://sibrdzne.ge/	Holy Fathers and Teachers: Exhortations, Questions and Answers, Patericons, Sermons	230
9	https://www.apocalypse.ge/	Orthodox Eschatology, Teachings, Explanations	213
10	http://library.church.ge/	Great Church Library	146

Source: Compiled from <https://top.ge/category/30/Religion> (as of 28.08.2024)

A total of 156 religious websites were identified, the absolute majority of which are Orthodox websites (see Table 1). Naturally, the leader here is <https://www.orthodoxy.ge/>. The official website of the Patriarchate is the fourth most visited among religious websites (an average of 534 views per day).

The study has shown that in modern conditions, clerics of the Orthodox Church use various means to spread the Gospel. The most common among them are:

- Online spiritual conversations with a target audience (target group);
- Posting video files and texts on the Facebook profiles;
- Creating websites, forums, blogs;
- Creating trusting relationships;
- SMS messages.

In terms of digital technologies, Metropolitan Stepane of Tsageri and Lentekhi offers an interesting opinion. In one of his interviews, he notes: “Public life is impossible without computers. It seems that this is allowed by God. Technology is not the cause of sin, but our fallen life, when we are too lazy to even move a finger against the sins that have come into us. A large part of technology has fallen into the hands of evil-intentioned people, and a flood of sin flows washed over each person, but the Lord has given us free will, and the Lord is on our side” (Metropolitan Stephen 2016).

According to the target audience, Orthodox Internet sites can be divided into several groups:

Websites belonging to official administrative units (Patriarchate, Diocese, Cathedral/Monastery). Each of them covers a relevant aspect of the activities of the Georgian Apostolic Autocephalous Orthodox Church (e.g., <https://patriarchate.ge>, <https://www.kutais-gaenati.ge>, etc.);

Websites created for cultural-educational or missionary purposes. They are diverse in genre and are targeted at laypeople (<https://www.orthodoxy.ge>, <https://sibrdzne.ge>, <https://www.ambioni.ge>, etc.);

Personal websites, blogs, Orthodox Internet forums and blogs. In recent years, a noticeable growth of this group has been observed (<http://church.ge>, <http://motsikuli.com>, <https://madliereba.ge>, etc.).

Survey results. We conducted a survey of clerics (in-depth interviews) regarding the main challenges of the “Orthodox Internet” in modern conditions, which involved 38 priests, deacon, and monk. The absolute majority of respondents (79%) agree with the opinion that the Orthodox word is modestly represented on the Internet compared to other fields (politics, culture, business), and 18% believe the opposite (see Fig. 1).

5. ჩიხლაძე

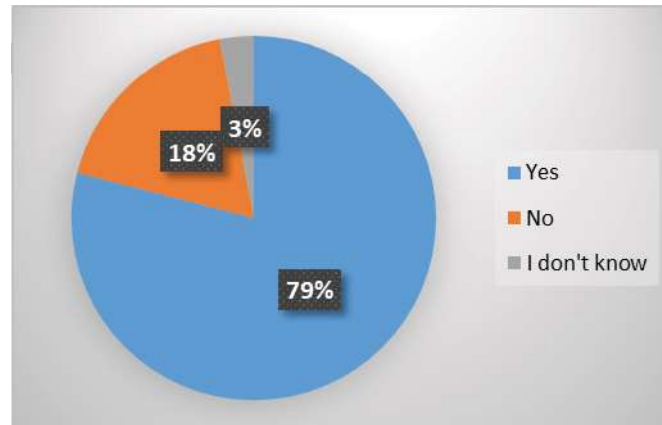

Figure 1. Do you agree with the opinion that the Orthodox word is modestly represented on the Internet compared to other areas (politics, culture, business)?

A large portion of clergy (77%) consider the digital libraries on Orthodox topics available on the Internet to be insufficient. 23% do not think so or found it difficult to answer.

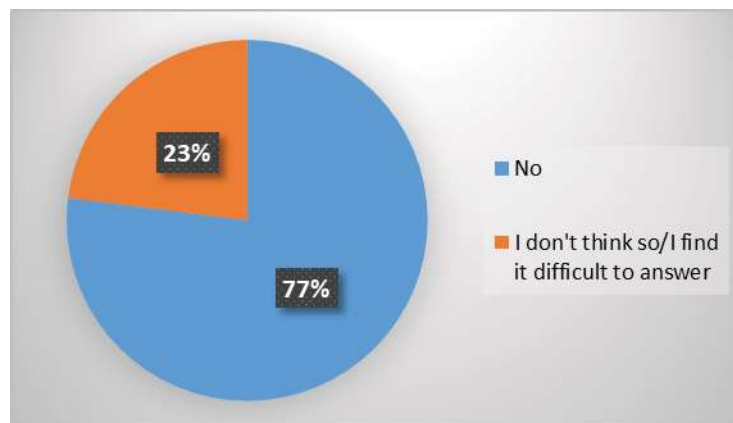

Figure 2. Do you think, are there enough digital libraries on the Internet that present Orthodox subjects?

Given the high risks of cybersecurity and the spread of misinformation, a large portion of clergy (79%) believe that there should be censorship of Orthodox websites by the Patriarchate, and almost a fifth (21%) do not believe so or found it difficult to answer.

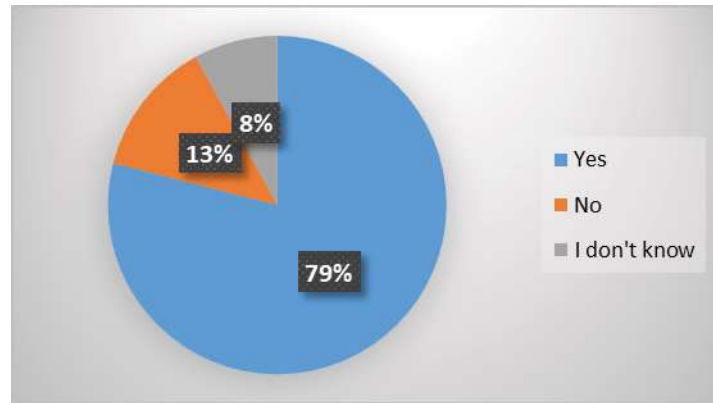

Figure 3. Should there be censorship and control by the Patriarchate over Orthodox websites?

The differentiation of responses was most evident in the question that concerns the increasing dependence of a person on the Internet, even when used for good and spiritual purposes, and the creation of isolation, which can even be destructive. 44% of respondents answered this question positively, while 38% answered negatively. 18% found it difficult to answer this question.

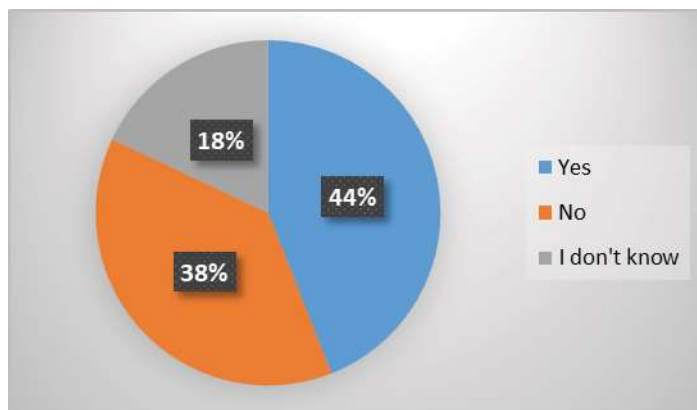

Figure 4. Can using the Internet, even for good and spiritual purposes, make a person addicted to it, create isolation, and become destructive to a person?

Several priests also expressed the following opinion in response to this question:

- “The Internet has an unprecedented function of spreading the word, and the scale of word manipulation is very large. This causes both great harm and positive impact”;

5. ჩიხლაძე

- “For spiritual purposes - yes, but if it makes you dependent and isolated, then no”;
- “This is individual”.

For the majority of respondents (71%), the Gospel transmitted via the Internet may have a healing function, while 14% of respondents do not believe so. 15% of priests found it difficult to answer this question.

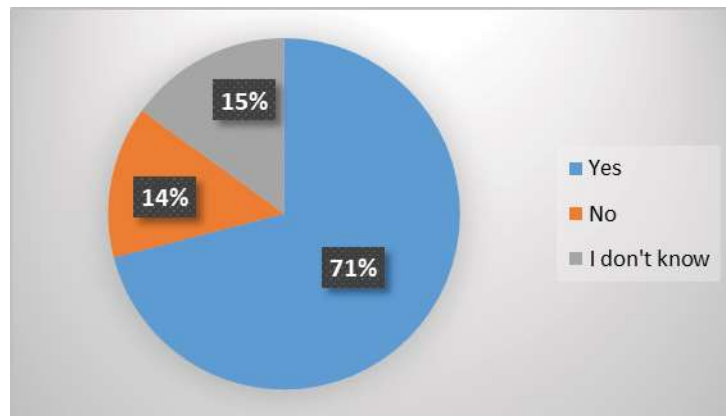

Figure 5. May the Gospel transmitted via the Internet have a healing function?

The most frequently used Georgian sites are: www.orthodoxy.ge, www.orthodox.ge, <https://martlmadidebloba.ge/>, www.sibrdzne.ge, <https://patriarchate.ge/>, and from foreign ones - <https://azbyka.ru/>.

The majority of clergymen are familiar with the Orthodox word in Georgian (36 answers) and Russian (19 answers) on the Internet. Only 2 answers were recorded about the possibility of familiarization in Greek and English each.

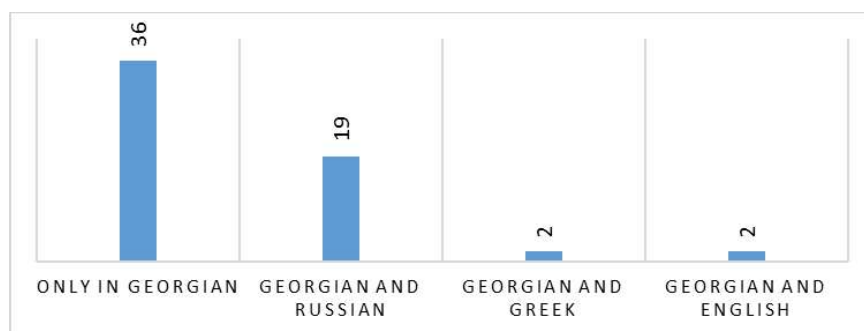

Figure 6. In which language do you usually encounter the Orthodox word on the Internet?

Conclusion. 1. In our era, under the dominance of electronic means of information and communication, it is advisable to convey the Lord's teaching, the Gospel, in the “language” and by the means that modern man uses;

2. Considering new information and communication technologies, it is necessary not to ignore them but to make the most of their capabilities of spreading the Gospel and true Christian spirituality.

3. It is welcome that conferences on these issues are regularly held in Greece, where the opportunities and challenges of spreading the Gospel and Orthodox values in cyberspace using digital technologies are discussed.

4. The Orthodox Christian segment of the Internet in Georgia is evolving in a quite dynamic and non-linear way. According to the analysis, the following trend was identified: in the list of Georgian websites (19,586 websites), the highest-rated Orthodox website was <https://www.orthodoxy.ge/>, which is only the 60th place in the total rating;

5. The study has shown that in modern conditions, clerics of the Orthodox Church use various means to spread the Gospel (online spiritual conversations, posting video files and texts on Facebook profiles, creating websites, forums, blogs, etc.);

6. The conducted research showed us that the absolute majority of Georgian clergy agree with the opinion that the Orthodox word is modestly represented on the Internet compared to other areas (politics, culture, business) and they consider the digital libraries presented on the Internet on Orthodox subjects to be insufficient.

7. The majority of Georgian clergy believe that the Gospel transmitted via the Internet may have a healing function. In addition, there should be censorship and control of the Patriarchate over Orthodox websites.